

Непознати писац

НАДГРОБНО СЛОВО ДЕСПОТУ ЂУРЂУ БРАНКОВИЋУ

У лето 6965. (1456. год.), месеца децембра, 24 дана, представи се господин деспот Ђурађ у граду Смедереву.

О чуда страшнога! О још чуднијег гласа! Најтиши и превисоки и у свему најблагополучнији господару мој, свети најјачи лаве, мучиш тако и не дајеш ми медоточни глас – ни твојој супрузи, а нашој најсветијој госпођи и царици, ни многожељеним и најслађим твојим чедима свима! Како оно створио јеси, реци ми, о најбожанственија и најсвештенија главо?

"Да – рече – мучим и не говорим зато што је праведни судија и Бог мој ово заповедио, јер земаљским и кварним обложен јесам телом; но не мучим мислено сада, но се додирујем Господа Бога мојега по могућности, и о својим и љубазним мојима непрестано молим се да им победу на свакојаке враге и на напасти у садања лета дарује."

А нас својих, како оставио јеси? Како ћемо горко и тужно осироћене претрпети? Како ћемо претрпети мрачну ноћ? Како ће нам покорити рану тешку због твојега одласка? Како ћемо крепку зиму, и бурно духање, и такове вале прећи, многоцењеног пристаништа и бисера лишивши се? Којима ћемо чистим очима сунце угледати, кад је најслађе наше сунце наједанпут одсред нас угасло жалосно и жалосно покривено?

Како ћемо погледати на небо, које горко и тешко бреме пређе времена показа нам у димљивим звездама? О звездо горка што нам ово објави? Који си мач јавила што жање наш живот; коју нам тужну објаву, непознату нам, објави? Да смо знали да горко оно знаменије тадашњег времена нас једних ради би, твога творца и нашег саздатеља Господа Бога могли бисмо умолити о непретрпљивом злу од кога страдасмо.

Којим ногама недрхтавим земљу газимо? Која туга наша срца и колена ослаби ради укрића наше часне и свештене главе? Кад си ти умро, како ћемо ми живети? О земљо, и сунце, и ваздуше, и друга створења твари, што касните? Приђите, с нама заплачите, с нама заридате, с нама жалите жалост велику и непретрпљиво претрпите!

Лепо нам је рећи: ко даде глави нашој воду, и очима нашим источник суза, да како треба тужно жалост љуту исплачемо? Али недовољне су нам капље даждевне, и речних вода струје уместо суза, да бисмо испунили дужну нам потребу! Где наш најслађи живот крије се? Где светлост очима нашим угаси се? Где је, од младости чак до старости, сила и крепост од које се ужаснуше и подивише јој се цареви земаљски, и начелници, и кнезови нехришћански; јер твоје борбе и победе превазиђоше победе древних и великих и чудних мужева: Ахила, Самсона и Александра, и других свих силних? Где је лавовски глас због којега те царствени и најсилнији Господ за славна постави? Где је прекрасно и од туђих очију жељено зрење и поглед, којим, као магнит железно привлачећи, и штитећи, и поучавајући, створи послушну вољу достојних, веселећи и

животворећи, и на висине упућујући све; а противнике, пак, који неће праведно, грмећи страхом над њима, и гонећи мрачне од себе због недовољног зрења? Где је христоподражателно срце и рука којима сви четвоространог света милостињом насићаваху се?

И ти седмврхи, пређе велики граде Константинов, а сада од свих малих градова последњи и најмаљи царски престоле јадних хришћана, заридиј пређе за себе, праведно осуђена, јер плача и ридања достојан си постао, због квара који је на те наишао и јер те нечастиви изменише, ридиј!

Ридиј и сад за најправеднијим и најблаженијим и светим нашим господином Георгијем, деспотом свих Србаља, толико свештеним и часним, благодосни доме, јер он беше хранитељ и старатељ! Твоја чеда пређе, а сада откад се тебе лишише, горки заробљеници, било архијереји, и свештеноиноци, и духовници, и сви уопште људи који богато милостињу и благодетељство при животу блаженога и светога господина нашега примисте, који источник милости познасте, који се богато с благоразумијем одаристе и испунисте и преко мере, – с нама заплачите, с нама заридијте, с нама закукајте: авај, авај! С великим клицањем закукајте, сваки од вас у себи закукајте: "Авај мени! Авај мени! О нашег великог ништавила! Ти заступник би, свети господару! О колико зло пострадасмо! О колико ужаса и страха испуњени бисмо! Колико ти би могуће облакша и пресече тамни облак, дуго времена належаћи над нама. Ако би и камени били, камени нечувствени, не бисмо никада могли твога толикога и таквога благодетељства заборавити; само тада слаткога зренија и пријема заборавни бићемо, када нас свепрождирућа покрије земља!"

А ти, пречудни и пресвети господару мој! Када те трилактни покрије гроб, онако како приме благе, – што си заслужио неисцрпним извором милостиње своје, имајући за помоћницу веома свету и увек светлу, сваким јавним добротинствима супружницу твоју, а нашу госпођу, благоподражателну и свету царицу; и када примиш, због веома светог и добродетелног живота којим си живео, – јер добродетељи свих превазиђе твој живот, а на првом месту благочастивих царева, којих си, великих и у посту и у добротинству, ти, о блажени, венац мученички примио, и носио га у мучним данима краја живота свога –; када, дакле, – находећи се по правди, ради свих и сваких других благих дела која си учинио, у близини праведног судије, коме си достојно и благочасно послужио –, примиш рајско насеље, веселећи се с Аврамом, Исаком и Јаковом и са свима праведнима, – моли се, блажени и свети господару мој, за своје; моли се за своју супружницу и свету госпођу и царицу да се од сваких нужда избави у садашњем животу, а на скончању да јој се, као веома праведној и веома благочестивој, даде мирна и праведна смрт.

Моли се за свој подмладак, – од благог корена блага младица оцветава – за благонарочитог и високог деспота свих Србаља и светлог господина нашега

Лазара, посвећеног сваким благим јавним делима, да напредовање чеда и синове синова види, и узлаз набоље, јер ће молба твоја бити најнужнија у томе да наследника твога и светлог и светог господина учини благонарочитим, молитвама твојих ради, и да он, имајући враге све под ногама, и свима послушнима добро владајући и управљајући, достојно благодареније да сведавцу Богу.

Моли се, о блажени, за целомудрену, и много због тебе ридајући и свету кћер, која доброту и време тела утроши ради праве вере к Богу и благочастија, родитељске љубави и благог повиновања.

Моли се, о блажени, за часну двојицу најближих твојих чеда, а госпoде наше, ступове благочастија, живе мученике, који су садашње светлости лишени ради праве вере и повиновања, и који су наследници мисленог света и вечног живота.

Јер све је теби могуће, пресвети, као присном рабу господњем и божанствених његових заповести делатељу и испунитељу!

А мене, троструко јадног раба и молебника, где си оставио? Хтео бих да с твојим светим одласком оде и јадна моја душа: али ово не би мојих грехова ради! Где ћу наћи свакодневна благодетељства твоја! Где ћу наћи слатки и медоточни твој пријем који ме је веселио и напајао дубоко до костију и до сржи! Никад то нећу наћи, већ ћу одсад стењати плакати и радити до краја живота мога.

Приђите сви! Нови хор саставимо! Приђите његови архијереји, и начелници, и свештеноиноци, и монаси, и невољни житељи Константинова града, и сви христоимени људи господњи; и руке ваше подигните, с великим клицањем, праведном судији свију, човекољупцу Богу, и са сузама сведушно молећи се, завапимо:

"Човекољупче, владико храбре и свете госпoде, учини све да буду онде камо стиже светлост лица твога, веселећи све свете твоје: у књици живота, у рајској храни, са светим анђелима, с Аврамом и Исаком и Јаковом, са свима праведним преподобнима мученицима, и имајући уза се пресвету и пречисту Владичицу Богородицу, која се моли овоме, и хор апостола и пророка и све свете, чијим ћемо се молитвама удостојити да добијемо оно што молимо."